

Reisverslag Bolivia 2011

Daniëlle van der Kaay (kinderarts IO)

Namens het MCC team Bolivia 2011 zal ik hieronder een weergave proberen te geven van de missie naar Bolivia. Een indrukwekkende en inspirerende missie die hopelijk anderen zal bewegen tot het participeren in één van de volgende missies naar dit schitterende, gastvrije en bijzondere land!

Achtergrond

Dit jaar vond van 30 april tot 9 mei de 2e missie naar de hoogvlakte (Altiplano) van Bolivia plaats. Met een oppervlakte van ruim 1 miljoen km², 26 keer zo groot als Nederland, is Bolivia het vijfde land in grootte van Zuid-Amerika. Bolivia heeft 9 miljoen inwoners, het grootste deel (ruim 60%) daarvan zijn Indianen. De belangrijkste Indianengroepen zijn de Quechua's, directe afstammelingen van de Inca's, en de Aymara's, die vooral in het westelijk hoogland wonen. In totaal worden 36 verschillende inheemse talen gesproken, die naast het Spaans in de ontwerpgrondwet onder Evo Morales allen de status hebben gekregen van officiële taal. Vertalers hadden we dus hard nodig!

Bolivia is het armste land van Zuid-Amerika: 65% van de bevolking leeft onder de armoedegrens. In de 5 dorpen die we hebben bezocht, zijn soms kleine centro medico aanwezig. De basisgezondheidszorg voor kinderen is echter beperkt. Dit blijkt ook uit het medisch rapport van MCC uit 2010: bijna 50% van de kinderen heeft bloedarmoede en ruim 1/3 is te klein door een combinatie van chronische ondervoeding en terugkerende infecties. In 2010 is samengewerkt met Chakana Bolivia. Gelukkig ondersteunt Chakana Nederland ook dit jaar onze missie. Paula Loperis, een Boliviaanse die nu in Nederland woont en vorig jaar nog werkte bij Chakana Bolivia, heeft een deel van de organisatie op haar genomen. Dit met ondersteuning van Antoon Huylebroeck, een Belg die in Bolivia woont en reizen begeleidt, en de vertalers die met ons zijn meegegaan.

Het team

Het team bestond dit jaar uit 12 personen: 6 artsen (2 kinderartsen, 1 neuropatische pijn specialist, 1 anesthesist in opleiding en 2 kinderartsen in opleiding), 2 tandartsen en 4 paramedici of niet-medici. Vijf mensen gingen voor het eerst mee op missie. Vanaf het 1^e moment een hele hechte groep waarin veel is gelachen, fantastisch is samengewerkt en goed voor elkaar werd gezorgd. Vooral David heeft met zijn accupunctuurnaaldjes veel teamleden met door de hoogte ontstane hoofdpijn, en andere (pijn)klachten kunnen helpen, een mooi voorbeeld van global integratieve medicatie.

Aankomst van het team

Op 30 april 2011, enkele dagen voor de 1^e checkdag om te wennen aan de hoogte (rond 3600 meter), is iedereen in La Paz gearriveerd. De 1^e meeting vond plaats in het hotel. Na een voorstelronde werden alle meegebrachte spullen voor de checks uitgepakt en onderverdeeld naar de verschillende stations, en werd het programma voor de komende dagen doorgesproken. Daarna was het etenstijd en hebben we luxe gegeten op de bovenste verdieping van een hotel bij ons in de buurt met een werkelijk fenomenaal uitzicht op La Paz. Daarna was het tijd voor het Oranje-feest in Café Sol e Luna! Inderdaad, ook in Bolivia wordt Koninginnedag gevierd! Een Boliviaanse DJ die Nederlandse muziek draait, dat zullen we waarschijnlijk niet snel meer meemaken.

De dag erna zijn we eerst met taxi's naar ziekenhuis Arco Iris gereden voor een presentatie over de meest voorkomende gezondheidsproblemen bij kinderen. Een Boliviaanse kinderarts gaf een leerzame presentatie, weliswaar in het Spaans, maar goed te volgen door het lezen van de slides en vertaling door Antoon. Maaike en Maryse hebben nog een korte rondleiding gekregen over de neonatale intensive care unit en daarna was het tijd om te vertrekken naar de Lion's Club. Aldaar stond alle medicatie opgeslagen en na een korte uitleg door Ines was het tijd om alle medicatie te

checken en alle multivitaminen en ijzertabletten onder te verdelen in zakjes van ongeveer 90 stuks. Aan het eind van de middag kwam Alex, die de leiding had over de vertalers en een nieuwe locatie in El Alto inbracht, zich voorstellen.

Check El Alto

De ochtend van 2 mei was om vrij te besteden. Een deel van de groep heeft de laatste inkopen gedaan en anderen zijn op zoek geweest naar een kopieerapparaat, voor kopieën van het overzicht van de medicatie en het medisch rapport van 2010, wat nog best een uitdaging was en uiteindelijk deels is gelukt.

Om 13.00u zijn we met minibussen en 2x overstappen op openbare busverbindingen – met al onze spullen een hele onderneming – naar het 'Knitting Project' in El Alto gereden om de kinderen van de moeders die aan dit project deelnemen te checken. We hebben die middag de 1^e 51 kinderen gecheckt. Zeker voor de mensen die voor het eerst meegingen en het dus best spannend was hoe de carroussel nu in het echt zou draaien was dit een prima aantal om mee te starten. De tandartsen hebben een heel drukke middag gehad omdat vrijwel alle kinderen een heel slecht gebit hadden. Na deze middag hebben we afgesproken om alleen de kinderen met blijvende gebitten of ernstige aandoeningen bij kinderen met melkgebitten naar de tandartsen door te sturen. Rond half zes zijn we met dezelfde constructie (bus/minibus) weer terug naar La Paz gereden, alwaar we rond 19.00u aankwamen.

Check Soccoconi

De volgende dag was om 5.00u het ontbijt om rond 6.00u met 25 man – inclusief de vertalers – per bus te vertrekken naar Soccoconi. Over smalle bergwegen, waar de bus 1 keer weer een stukje achteruit moest rijden toen er een tegenligger aankwam, met fantastisch mooie uitzichten kwamen we na een paar uur aan bij een heilige plaats waar door middel van offeren van cocabladeren en alcohol wordt gevraagd om een behouden reis.

Even na 11.00u kwamen we aan bij de school in Soccoconi alwaar we, na het opzetten van de stations, tegen het middaguur startten met het checken van de school- en dorpskinderen.

Omdat we hier in het hoogland zitten waar veel Aymara's wonen, hebben een aantal van de oudere kinderen van de school ons geholpen met vertalen van het Aymara naar het Spaans.

Vooraf Lourdes, een meisje van 12 jaar oud, heeft het geweldig gedaan!

Tot 16.00u is er flink doorgewerkt, waarna nog af en toe kinderen binnenkwamen tot 18.00u. uiteindelijk hebben we deze middag 149 kinderen kunnen checken. Omdat het een feestdag was, was het even onduidelijk of we wel avondeten zouden hebben. Maar dat is helemaal goedgekomen met behulp van Paula die één van de lokale bewoners zover heeft weten te krijgen om een heerlijke maaltijd voor ons te bereiden. Na de evaluatie van de dag, invoering van alle case record forms en nog wat muziek zijn de meesten rond 21.30u gaan slapen op stromatrasen in de schoollokalen.

Check in Chuma

Na het ontbijt zijn we rond 6.45u vertrokken richting Chuma. Opnieuw een schitterende busrit door de bergen. Het hoogste punt lag op 4600 meter, waarna we afdaalden tot ruim 2000 meter, om op bijna 3000 meter in Chuma te eindigen. Opnieuw waren we rond 11.00u ter plekke en kon tegen het middaguur worden gestart met het checken in het centro medico. Helaas hebben we door miscommunicatie en het feit dat deze dag een feestdag was maar 60 kinderen gecheckt. Dat gaf ons wel de gelegenheid om alvast een deel van het medisch rapport te schrijven en alle case record forms in te voeren. Bovendien was hier een douche, waar iedereen dankbaar gebruik van heeft gemaakt. De loshangende bedrading van de elektrische douche, waar de vonken af en toe vanaf sprongen, maakte ook dat wel weer tot een belevenis: de doucheknop aan- en uitslaan met een shampoofles gaat best goed.

Tegen zessen hebben we ingepakt. We zouden eerst in 2 ruimtes die bij de kerk hoorden, gaan slapen, maar deze ruimtes waren erg stoffig en benauwd en het stonk er naar urine. Ook de angst van het voorkomen van het Hanta virus in een lang niet beslapen plek maakte zich meester en noopte tot het zoeken van een alternatieve rustplek. Na wat onderhandelen is ons team opgesplitst en hebben we geslapen in de 2 kleine hostels waar vorig jaar ook werd

geslapen. De slaapruidtes waren prima en bij 1 van de 2 hostels was zowaar een echt toilet in plaats van een gat in de grond. Na opnieuw een heerlijke maaltijd gemaakt door een aantal bewoners zijn we op tijd gaan slapen.

De volgende dag begonnen we rond 9.30u met checken. Ook deze dag bleef relatief rustig, ondanks de wandeling richting het dorp om ouders op de hoogte te stellen van de kostenloze gezondheidscampagne ,kwamen wij in totaal op 100 kinderen. Dat gaf ons ook de kans om wat meer aandacht aan sommige kinderen te geven. Zo was er bijvoorbeeld 1 jongetje van ongeveer 3 jaar met een longontsteking en tekenen van beginnende uitdroging die we een tijdje hebben kunnen observeren. Bovendien was het heerlijk weer en konden we daar af en toe even van genieten. En was er ook genoeg tijd om foto's te maken! De kinderen van ouders die het enigszins kunnen betalen zagen er schitterend uit in de kleurrijke kleding. Maar de armoede is goed zichtbaar: sommige kinderen hebben in kleine groepjes uren gelopen om bij ons te komen. Ook de cultuurverschillen worden duidelijk: hier worden zuigelingen tot 1 jaar nog niet beschouwd als mens en hebben we herhaaldelijk moeten aangeven dat ook deze kinderen voor de checks in aanmerking kwamen, waarna dan na 3-4 lagen uit de draagdoek een klein hummeltje tevoorschijn kwam. We hebben opnieuw tot 18.00u gecheckt en na een een prima maaltijd genoten van een schitterende sterrenhemel en gezellig zitten kletsen.

Check in Titicachi

Rond 7.45u zijn we weggereden richting Titicachi waar we na 1 uur aankwamen. Dit was toch wel het spannendste stukje bergweg: zeer smal, vrij veel modder en 1 stuk waar een deel van de weg versperd was en het overgebleven stuk modderige weg toch wel heel smal werd..... Hulde voor onze buschauffeur! Na aankomst moesten we even wachten op de sleutel van de kerkruimte waar we zouden gaan checken, maar om 10.00u konden we uiteindelijk starten. Deze dag hebben we 217 kinderen gecheckt, een prima dag dus! Aangezien het 1 grote ruimte was, was het af en toe behoorlijk druk en luidruchtig, maar dit werd door Ines in goede banen geleid. De overnachting was in een lokale kleine hostel met 5 bedden, dus de rest sliep met een matje op de grond.

Check in Mollo

De volgende dag zijn we doorgereden naar de school in Mollo waar we halverwege de ochtend startten met checken. Mollo was één van de armste regio's tijdens deze missie: veel chronisch ondervoede kinderen met te kleine lengte, veel fors geïnfecteerde wonden op met name onderbenen, veel actieve worminfecties. In dit gebied wonen de Quechua's, maar met behulp van de vertaling door een aantal oudere schoolkinderen liep het carroussel goed door. Tussen de middag was er tijd voor een partijtje voetbal tussen de MCC'ers (team Nederland) en de kinderen (team Bolivia), waarbij een aantal kinderen bij het team Nederland werden ingedeeld en een aantal MCC'ers bij team Bolivia. Het was goed te merken dat we nog steeds op hoogte zaten, want binnen een paar minuten waren de meeste MCC'ers al redelijk buiten adem! Uiteindelijk heeft team Bolivia met 2-1 gewonnen. Na de volksliederen en foto's was het tijd om weer verder te gaan met checken. In totaal hebben we op deze dag 175 kinderen gecheckt.

Aan het eind van de middag zijn we doorgereden naar Ayata, het laatste dorp waar we zouden checken. Daar hebben we in het hostel van Gladys heerlijk gegeten en daarna urenlang buiten gedanst op een afwisseling van Boliviaanse en Westerse muziek. De muziek was ook buiten de poorten te horen, wat aardig nieuwsgierige mensen uit het dorp op aantrok. David, Paula en Grace (1 van de lokale vertalers) hebben zich in traditionele kleding gehuld en traditionele dansen gedanst en af en toe kregen we een heerlijk warme, lokale sterke drank bijgeschonken van Gladys. Al met al een heel gezellige avond!

Check in Ayata

En dan is de laatste checkdag alweer aangebroken. Met bijna 100 kinderen opnieuw een vrij rustige dag. Eén van de laatste kinderen bleek het kind te zijn dat vorig jaar heel ziek, met forse uitdrogingsverschijnselen, binnenkwam. Met behulp van een alternatieve botnaald en het plaatsen van een maagsonde is getracht om het kind te rehydreren. Maar er was niet veel hoop

dat dit kind het zou overleven. De oma heeft het kind 8 dagen lang regelmatig ORS via de maagsonde gegeven, waarna het is opgeknapt en er dit jaar weer bij was. Een heel bijzonder moment, vooral voor Ines, die vorig jaar het kind mede-behandeld heeft.

Rond 16.00u hebben we de eindvergadering gehouden, waarna alle gegevens zijn ingevoerd, geïnterpreteerd en alle spullen zijn schoongemaakt. Hierna was het tijd voor de laatste gezamenlijke maaltijd met afscheidsspeeches en cadeautjes voor alle vertalers. Rond 21.00u zijn we met de bus teruggereeden richting La Paz. 's-Nachts hebben we om 4.00u afscheid genomen van een deel van het team die met een andere bus doorreden naar Copacobana om met de rest van het team om 5.30u aan te komen bij het hotel in La Paz.

En daarmee kwam een einde aan de 2^e missie naar Bolivia, waar we in effectief 5½ dag 860 kinderen hebben gecheckt: een heel bijzondere, intensieve, leerzame en indrukwekkende ervaring!

De toekomst

Hoewel de Boliviaanse overheid probeert om met landelijke en regionale programma's de gezondheid van kinderen te verbeteren, bereiken deze programma's vaak niet de kleine bergdorpen. Uit de voorlopige analyses blijkt dat 30% van de kinderen die vorig jaar is gezien ook dit jaar is gecheckt. Verdere analyse van deze groep kinderen moet aantonen of deze kinderen een betere gezondheid hebben vergeleken met de anderen. Daarnaast hebben we een groot aantal kinderen ter plekke kunnen helpen met antibiotica, antischimmel en antiworm medicatie. Bovendien hebben de 2 tandartsen zeer goed werk verricht en veel kinderen van hun pijn af kunnen helpen. De hulp van MCC blijft dus van groot belang!